

عامل‌های تأثیرگذار بر شایستگی‌های کارآفرینی اعضای تعاونی دانش‌آموختگان علوم دامی لرستان

شیوا درویشیان^۱، رضوان قنبری موحد^۲، سعید غلامرضایی^۳

۱- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد، گروه اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران

۲- دانشیار، گروه اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران

۳- دانشیار، گروه اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران

چکیده

موفقیت یک شرکت تعاونی در بخش پویای کشاورزی نیازمند منابع سخت‌افزاری مانند سرمایه فیزیکی و مالی و همچنین سرمایه‌های نرم‌افزاری یعنی سرمایه کارآفرینانه است. بنابراین شایستگی‌های کارآفرینانه برای پایداری و توسعه شرکت‌های تعاونی ضروری بوده و در این راستا اندازه‌گیری این شایستگی‌ها اهمیت می‌یابد. هدف از انجام این پژوهش، شناسایی عامل‌های تأثیرگذار بر شایستگی‌های کارآفرینانه اعضای تعاونی دانش‌آموختگان علوم دامی لرستان است. جامعه آماری مورد بررسی ۵۷۶ دانش‌آموخته کشاورزی بود که در تعاونی دانش‌آموختگان علوم دامی لرستان عضویت داشتند. حجم نمونه با استفاده از جدول کرجسی و مورگان، ۲۳۰ تن تعیین شد و برای دستیابی دقیق به افراد مورد بررسی، از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده شد. به منظور گردآوری داده‌ها، از پرسشنامه استاندارد (Man, 2001) استفاده شد. بر پایه یافته‌های توصیفی، اعضای تعاونی در شایستگی راهبردی ضعف دارند در حالیکه در مورد شایستگی رابطه‌های اجتماعی از میانگین بالاتری برخوردار می‌باشند. نتایج تحلیل رگرسیون ترتیبی نشان داد که متغیرهای؛ سابقه عضویت در تعاونی، عوامل حرفه‌ای، سابقه کارورزی، رشته تحصیلی، عوامل محیطی و تجربه کارآفرینی بر شایستگی‌های کارآفرینانه اعضای تعاونی تأثیر معنی‌داری دارند. بنابراین مدیران تعاونی می‌توانند با در نظر گرفتن عوامل فردی، حرفه‌ای و محیطی مؤثر بر شایستگی‌های اعضا، اهداف و برنامه‌های تعاونی را برای ایجاد و تقویت شایستگی‌های کارآفرینانه در بین اعضا مورد بازنگری قرار دهند.

نماینده واژگان: تعاونی کشاورزی، دانش‌آموختگان علوم دامی، کارآفرینی کشاورزی

نویسنده مسئول: رضوان قنبری موحد

رایانامه: Ghanbari.re@Lu.ac.ir

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۳۰

تاریخ ارسال: ۱۴۰۲/۰۵/۱۶

مقدمه

بروز تغییر و دگرگونی‌های سریع و روزافزون در جامعه‌ها و محیط زیست آن باعث شده تا آموزش، نقش متفاوت و در عین حال پیچیده‌ای داشته باشد. آموزش به ویژه در بخش کشاورزی همواره با چالش‌هایی مانند اشتغال دانش‌آموختگان رو به رو بوده است. بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاهی از چالش‌های مهم آموزش عالی بوده و بنا بر آمارهای موجود حدود ۲۳ درصد از دانش‌آموختگان رشته‌های کشاورزی و منابع طبیعی جویای کار هستند که ۱۰ درصد بیش از نرخ کل افراد جویای کار جامعه است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۶).

این در حالی است که آموزش کشاورزی از جمله ابزار اصلی توسعه نیروی انسانی در مهارت‌ها و شایستگی‌های کشاورزی به شمار می‌آید (امدی و نندیم، ۲۰۱۸). آموزش مؤثر کشاورزی باید به گونه‌ای طراحی شود که دانشجویان را به شایستگی‌ها مجهز کند تا آنان را آگاه و برای دنیای کار آماده کند. این شایستگی‌ها در تولید کشاورزی ممکن است شامل مهارت رهبری، مهارت مدیریتی، مهارت‌های تفکر خلاقانه، خلاقیت و توسعه مهارت‌های نوآورانه باشد. این مهارت‌ها تنها می‌توانند با آموزش کشاورزی حرفه‌ای حاصل شوند زیرا این امر باعث ایجاد حرفه‌های مناسب و اشتغالزایی برای جوانان می‌شود. در شایستگی‌های تفکر انتقادی و خلاق، یک دانش‌آموخته کارآفرین باید با نظر و دیدگاه‌های تازه رو به رو شود و در مورد فرصت‌ها و پروژه‌های بالقوه تصمیم‌های خوبی بگیرد (امدی و گیسون، ۲۰۲۰). امروزه توسعه شایستگی‌های کارآفرینی در دانشجویان کشاورزی برای دستیابی به خودکارآمدی بیشتر به یک اولویت تبدیل شده است، زیرا شایستگی‌ها روش اصلی اتصال زندگی تحصیلی به زندگی اجتماعی-اقتصادی و حرفه‌ای است (اودنسی، ۲۰۱۹). بنابراین، مدیریت و برنامه‌ریزی برای آموزش کشاورزی بستگی به قابلیت اطمینان از

تأثیرگذاری‌هایی دارد که دانش‌آموختگان کشاورزی در رابطه با الزام‌های دنیای کار و توسعه اقتصادی و اجتماعی به طور کلی ایجاد می‌کنند. به عبارت دیگر، دانش‌آموختگان ماهر نتیجه اصلی آموزش کشاورزی درست و مؤثر هستند (مالارکودی و اوما، ۲۰۱۹).

لذا برای تقویت شایستگی‌ها لازم است که برنامه‌ریزان صلاحیت‌های موردنیاز را به خوبی تدوین کنند تا این شایستگی‌ها مبنای طراحی نظام آموزشی قرار گیرند. در این میان، بررسی و شناخت نیازهای آموزشی پیش‌نیاز آموزشی موفق در این زمینه است که به طور معمول این اقدام نخستین گام در برنامه‌ریزی آموزشی و عامل مهم ایجاد و تضمین اثربخشی برنامه‌های آموزش و بهسازی نیروی‌های متخصص و ماهر است (سامیان و همکاران، ۱۳۹۸).

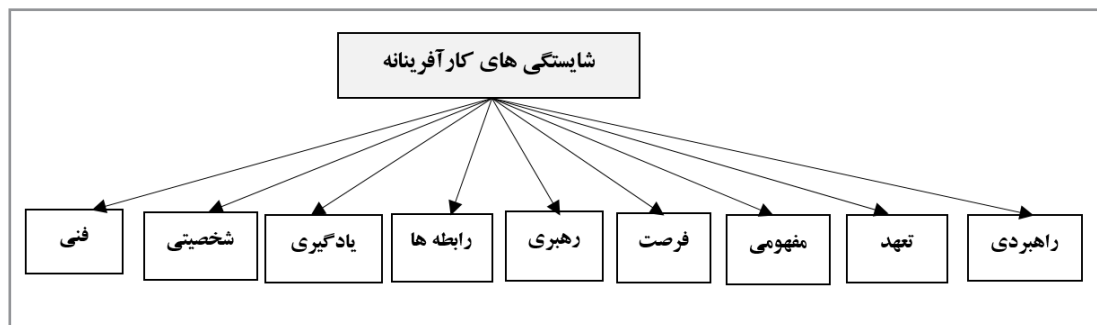
از سوی دیگر از جمله راه‌های عملی در جهت کاهش نرخ بیکاری به ویژه در میان قشر تحصیل کرده دانشگاهی، تعاون و همکاری میان افراد در قالب شرکت‌های تعاونی است. شرکت‌های تعاونی به سبب قایل شدن نقش فعال و مشارکت دادن اعضای خود در همه مرحله‌ها، به کانون‌های اصلی تبلور مشارکت اشتغال یافته‌اند. تعاونی‌ها امکانات و ظرفیت‌های بالقوه‌ای در فراهم ساختن شرایط پایدار اقتصادی دارند که سبب شده است بخش قابل توجهی از اقتصاد جهانی به شمار آیند (سرمست، ۱۳۹۰). در این بین تعاون‌های دانش‌آموختگان بخش کشاورزی به واسطه دارا بودن ویژگی‌هایی چون وجود تحصیل‌کردگان، امکان ایجاد اشتغال، امکان بیشتر و بهتر پذیرش نوآورها و دانش‌بنیان بودن می‌توانند به عنوان راهکاری برای اشتغال و ساماندهی دانش‌آموختگان این رشته‌ها به شمار آیند. به رغم اهمیت و جایگاه تعاونی‌ها، بررسی اولیه عملکرد آن‌ها به ویژه تعاونی‌های تولید بخش کشاورزی در استان‌های مختلف کشور نشان دهنده آن است که به موازات رشد کمی به نسبت مناسب، این تعاونی‌ها رشد کیفی مطلوبی

نداشته‌اند و به خوبی نقش خود را ایفا نکرده‌اند (دنیایی و همکاران، ۱۳۸۹). در این زمینه، به دلیل وجود برخی نارسایی‌ها در بعدهای مختلف اعم از ساختاری، محیطی/زمینه‌ای، آموزشی، قانونی و غیره، تعاونی‌های تولید در بخش کشاورزی نتوانسته‌اند در مسیر و قالب پیش‌بینی شده حرکت کرده و به هدف‌های مشخص شده در سند چشم‌انداز بیست ساله کشور دست یابند (رضایی و همکاران، ۱۳۹۰). در چنین شرایطی، بسیاری از پژوهشگران و صاحب نظران بر این باورند که توسعه کارآفرینی در شرکت‌های تعاونی می‌تواند نقش اساسی در کمک به تعاونی‌ها برای دستیابی به هدف‌هایشان ایفا کرده و اهرم نیرومندی برای برون رفت از شرایط نامطلوب کنونی باشد. در واقع، اگر بخش تعاون به طور اعم و تعاونی‌های تولید کشاورزی به طور اخص بخواهند به هدف‌های مطرح شده در قانون اساسی و شرایط مطلوب دست یابند، لازم است به بهبود عملکرد تعاونی، رفع بازدارنده‌های ساختاری، دستیابی به ترکیب اعضای مناسب و به ویژه توسعه کارآفرینی و ایجاد فرهنگ سازمانی کارآفرینانه توجه جدی داشته باشند (دنیایی و همکاران، ۱۳۸۹). شرکت دانش‌آموختگان علوم دامی استان لرستان نمونه‌ای از شرکت‌های تعاونی دانش‌آموختگان می‌باشد که با وجود چالش‌ها، مشکلات و نشیب و فرازهای فراوان توانسته با تکیه بر دانش فنی و توانایی‌های اعضای خود و توجه به بازارها و خواست مشتریان عملکردی به نسبت موفق داشته باشد و در بین دامداران، روستاییان و عشایر اعتبار و جایگاهی ویژه را کسب کند، اعتباری که حاصل سخت‌کوشی، مشارکت و همدلی اعضای آن می‌باشد. به نظر می‌رسد با توجه به نقش مهم شرکت‌های تعاونی‌های کشاورزی در توسعه بخش کشاورزی و روستایی، توسعه کارآفرینی در این شرکت‌ها می‌تواند سبب توسعه و رشد این بخش شود. بر این مبنا با در نظر گرفتن دانش‌آموختگان به عنوان نخبگان اصلی تعاونی‌ها، می‌توان گفت توسعه کارآفرینی

در این تعاونی‌ها تحت تأثیر شایستگی‌های کارآفرینانه دانش‌آموختگان می‌باشد. مجموعه آنچه باعث می‌شود فرد عملکرد خوبی داشته باشد را شایستگی گویند (گونزالس و همکاران، ۲۰۰۳). مفهوم شایستگی از واژه لاتین Competence گرفته شده است که به معنای توانایی یا واجد شرایط بودن انجام کار است (کاستیلو و همکاران، ۲۰۱۱). شایستگی‌های کارآفرینانه به مجموعه‌ای از ویژگی‌های ضمنی مانند دانش عمومی و تخصصی، انگیزه‌ها، رفتارها، خویشتن‌پنداری‌ها، نقش‌های اجتماعی، مهارت‌ها، نگرش‌ها، ارزش‌ها، باورها، توانایی‌ها، شخصیت، خرد، تخصص، طرز تفکر و گرایش‌های رفتاری گفته می‌شود که در نتیجه آغاز به کار، ابقا و یا رشد یک فعالیت مخاطره‌آمیز بروز کرده و این توانایی را به کارآفرین می‌دهد تا از نظر و دیدگاهی در ذهن، به خلق ارزش نایل شود و در مدیریت کردن یک فعالیت مخاطره‌آمیز، عملکرد سطح بالا و سود بیشینه‌ای را ارائه دهد (اینیانگ و اینو، ۲۰۰۹). بنابراین هدف اصلی این تحقیق بررسی شایستگی‌های کارآفرینانه اعضای تعاونی دانش‌آموختگان علوم دامی استان لرستان می‌باشد. شایستگی‌های کارآفرینانه نقش مؤثری در عملکرد شرکت‌های تعاونی دارند. در این زمینه اندازه‌گیری شایستگی‌های کارآفرینانه اعضا می‌تواند در برنامه‌ریزی برای بهبود این شایستگی‌ها در اعضای شرکت تعاونی دانش‌آموختگان علوم دامی استان لرستان نقش مؤثری داشته باشد. در مرور گسترده‌ای از مفهوم‌های مختلفی که به شایستگی‌ها نسبت داده شده است، هافمن (۱۹۹۹) مشاهده کرد که شایستگی‌ها به سه روش متفاوت تعریف می‌شوند: ۱) عملکرد قابل مشاهده (بازده) ۲) معیار نتیجه یا عملکرد فردی و ۳) ویژگی‌های اساسی فرد همچون دانش، مهارت و توانایی‌های او. بیشتر بررسی‌هایی که تلاش دارند شایستگی‌های مدیریتی را درک کنند تعریف سوم از شایستگی را می‌پذیرند. توانمندی‌ها

در این تحقیق تلاش شده است که بهترین مدل در زمینه سنجش شایستگی‌های کارآفرینانه ارائه شود. بر این مبنای، مدل من (۲۰۰۱) از شایستگی‌های کارآفرینانه انتخاب شد، چون: (۱) به صورت جامع ارزشیابی شده است (۲) به طور کلی توصیف می‌کند چطور متغیرها عملیاتی می‌شوند و (۳) ویژگی‌های روان‌سنجی گزارش شده از مقیاس‌ها به صورت قابل قبول استفاده شده است. این مدل مبنایی را برای طبقه‌بندی رفتارهایی ارائه می‌دهد که می‌توانند به طور مناسب در حوزه‌های مختلفی از شایستگی واقع شوند. بنابراین با توجه به مدل من (۲۰۰۱) و توسعه آن بواسطه "شایستگی فنی" تشخیص داده شده بواسطه چاندلر و جانسن (۱۹۹۲)، نه طبقه از شایستگی‌های کارآفرینانه برای استفاده در این بررسی و ارزیابی فرض شده است شامل: شایستگی‌های راهبردی، تعهد، مفهومی، فرصت، رهبری و سازماندهی، رابطه‌ها، یادگیری، شخصیتی و فنی.

و شایستگی‌های کارآفرینانه مختلف توسط محققان گوناگون ارائه شده است. از جمله این توانمندی‌ها عبارتند از: (۱) خود را به طور جدی و کامل وقف کار یا وظیفه کردن، (۲) تصمیم‌گیری، (۳) هدف‌گذاری، (۴) برنامه‌ریزی، (۵) مسئولیت‌پذیری، (۶) خلاقیت و نوآوری، (۷) اعتماد به خود، (۸) خطرپذیری، (۹) درک و شناخت عمیق، (۱۰) توانمندی‌های فنی، (۱۱) حساسیت به تغییر، (۱۲) شبکه‌سازی، (۱۳) توسعه رابطه‌های بین فردی، (۱۴) مدیریت پروژه (بریج و همکاران، ۲۰۰۳). بیشتر تحقیقات موجود شایستگی‌های کارآفرینانه را به طور ضمنی فرض کرده‌اند که کارآفرینان را از ناکارآفرینان بر حسب شایستگی‌هایی که آنان دارند، متمایز می‌کند (بائوم و همکاران، ۲۰۰۱؛ من و همکاران، ۲۰۰۲). پژوهشگران زیادی به بررسی رابطه شایستگی‌های کارآفرینانه و عملکرد کسب و کار پرداخته‌اند و نتایج آنان رابطه معنی‌داری بین آن‌ها گزارش کرده است (سونی و ایمان، ۲۰۰۵). من و همکاران (۲۰۰۲) بر این باورند شایستگی‌های کارآفرینانه نقش کلیدی را در تعیین عملکرد کسب و کارها ایفا می‌کنند.

شکل (۱): چارچوب مفهومی تحقیق (من، ۲۰۰۱؛ چاندلر و جانسن، ۱۹۹۲)

عملکرد شرکت‌های بیمه اصفهان به وجود رابطه مثبت و معنی‌دار بین میان شایستگی‌های کارآفرینی در افراد و عملکرد شرکت‌های بیمه پی بردند. علی‌آبادی و همکاران (۱۳۹۶) در بررسی‌های خود در مورد نقش شایستگی‌های

پژوهش‌های خارجی و داخلی بسیاری در رابطه با شایستگی‌های کارآفرینانه انجام شده است که در ادامه به آن اشاره می‌شود. شکاری و حیدرزاده آرانی (۲۰۱۰) در مطالعه خود در مورد تأثیر شایستگی‌های کارآفرینی بر

کار آفرینانه در پیش بینی گرایش راه اندازی کسب و کارهای کوچک در بین دانشجویان ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه بوعلی سینا بیان کردند که مهم‌ترین متغیر اثرگذار بر گرایش دانشجویان به راه اندازی بنگاه های کوچک و متوسط، شایستگی های راهبردی است، همچنین تفاوت معناداری بین دانشجویان دختر و پسر در شایستگی فرصت جویانه، شایستگی ارتباطی و شایستگی ذهنی وجود دارد و تنها ۱۷ درصد از دانشجویان دارای گرایش بالا در راه اندازی کسب و کارهای کوچک می‌باشند. پای خسته و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان بررسی شایستگی‌های موردنیاز توسعه کارآفرینی پایدار در آموزش عالی کشاورزی به این نتیجه رسیدند که در شکل‌گیری شایستگی‌های توسعه پایدار کارآفرینانه، هفت بُعد کلیدی نقش دارند که شامل: تفکر ساختارمند، نگاه تلفیقی گوناگون سازی و تفکر بین رشته‌ای، تفکر بصیرت‌گرا، هنجاری، اقدام بین فردی و مدیریت راهبردی می‌باشند. خراسانی و همکاران (۱۳۹۳) نیز در طراحی و تدوین مدل شایستگی مدیریت بر کسب و کار به این نتیجه دست یافتند که شایستگی‌های تغییر و تحول، ارتباطات، مشتری مداری و مدیریت منبع ها، ابعاد اصلی مؤثر بر مدیریت کسب و کار هستند. در تحقیق یعقوب زاده (۱۳۹۱) که در شرکت‌های فنی مهندسی و خدمات مشاوره‌ای کشاورزی استان خراسان رضوی انجام داده است، از بین شایستگی‌های موجود، شایستگی برقراری ارتباط و کار گروهی برای موفقیت این شرکت‌ها بیشترین اهمیت را داشته‌اند. مقیمی و احمدپور داریانی (۱۳۸۷) در تحقیق خود با عنوان آموزش کار آفرینی در کسب و کار های کوچک و متوسط ایران: نیازها و راهکارها دریافتند که تنها کارآفرین بودن کافی نیست بلکه برای بهبود عملکرد، کارآفرینان باید دارای شایستگی و مهارت‌های کار آفرینی نیز باشند. نتایج تحقیق عبدالملکی و همکاران (۱۳۸۷) نشان دادند هر چه پیشینه کاری افراد بیشتر

باشد میزان شایستگی‌های کارآفرینی در آنان بیشتر است. کریشنان (۲۰۱۳) در پژوهش خود در هند به بررسی رابطه‌ها و ویژگی‌های شخصیتی و شایستگی‌ها در موفقیت کارآفرینان پرداخت. یافته‌ها آشکار کرد که شایستگی ها و ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینان ساختارهای بی مانندی هستند که بر موفقیت کارآفرینان اثر دارند.

نتایج بررسی‌های فرینگ و لودین (۲۰۱۳) در رابطه با توضیح شکست کسب و کارهای کارآفرینانه تازه راه اندازی شده نشان داد که تفسیر نادرست از اطلاعات بر مبنای نبود شایستگی‌ها و اطمینان بیش از حد و درک ناکافی از بازار از مهم‌ترین علت های شکست کارآفرینان می‌باشند. وان دام و همکاران (۲۰۱۰) در پژوهشی با عنوان "توسعه چهارچوبی مبتنی بر شایستگی برای رفتار کارآفرینی آموزشگران" به این نتیجه دست یافتند که دانش کارآفرینی، سازگاری حرفه‌ای، خودکارآمدی حرفه‌ای، تفکر خلاق، مهارت های اجتماعی، مهارت کار گروهی، فضای کارآفرینی و آموزش و پرورش، عامل‌های اصلی مؤثر بر رفتار کارآفرینی هستند. اسپلزینگر و همکاران (۲۰۱۶) نیز شایستگی‌های لازم برای دانش آموختگان رشته تربیت بدنی برای جذب در شغل و حرفه متناسب را شامل: تفکر تحلیلی، مهارت‌های ارتباطی، مهارت های کار گروهی، مدیریت تعارض، برنامه ریزی و مهارت های سازمانی، مهارت‌های رهبری، تفکر میان رشته‌ای، استفاده از روش‌های علمی، صلاحیت آموزشی و تخصص در رشته ورزشی خاص و مهارت‌های ورزشی عملی دانسته‌اند.

با مرور نتایج بررسی‌های پیشین، می‌توان نتیجه گرفت که هر چند این بررسی‌ها تلاش کرده‌اند به شناسایی عامل‌های مؤثر بر شایستگی‌ها بپردازند، اما کمتر به همه بعدهای مسئله مورد نظر توجه داشته‌اند و به طور عمده به صورت پراکنده کار کرده‌اند. در ضمن تا کنون پژوهش‌های جامعی در رابطه با بررسی شایستگی‌های

پرسشنامه‌های تدوین شده در بین ۳۰ نفر از افراد همانند جامعه آماری مورد پیش‌آزمون قرار گرفته و سپس از طریق آزمون آلفای کرونباخ پایایی آن‌ها محاسبه شد. مقدار ضریب‌های آلفای محاسبه شده برای متغیرهای بخش‌های مختلف پرسشنامه بین ۰/۷۸ تا ۰/۹۵ محاسبه شد که گویای از انسجام درونی گویه‌های هر مقیاس و اعتبار مناسب این مقیاس‌ها بود. پس از تکمیل پرسشنامه، عملیات کدگذاری، استخراج اطلاعات و انتقال آن‌ها بر روی رایانه صورت پذیرفت. سپس، محاسبه‌های آماری (توصیفی-استنباطی) با استفاده از نرم افزار SPSS انجام گرفت. به منظور تحلیل توصیفی از میانگین و انحراف معیار استفاده شد و در بخش تحلیل استنباطی نیز از آزمون نافرسانجه ای من وایتنی، ضریب همبستگی اسپیرمن و تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شد.

یافته‌ها

در بررسی ویژگی‌های عمومی پاسخ دهندگان در این طرح از نظر جنسیت ۴۲/۵ درصد پاسخگویان زن و ۵۷/۵ درصد پاسخگویان مرد بودند. بنا بر نتایج به دست آمده بیشترین فراوانی مربوط به گروه سنی بین ۳۶ تا ۴۵ سال است، که بخش اعظم جامعه آماری پژوهش را افراد میانسال تشکیل می‌دهند. از نظر شغل ۹۳/۵ درصد از افراد پاسخ دهنده در بخش غیرکشاورزی مشغول می‌باشند. از نظر مقطع تحصیلی ۴۴/۵ درصد افراد پاسخ‌دهنده در این تحقیق دارای مدرک کارشناسی و ۴۷/۵ درصد از پاسخگویان دارای مدرک کارشناسی ارشد و ۸ درصد دارای مدرک دکتری می‌باشند. از نظر رشته تحصیلی ۶۳/۵ درصد از پاسخگویان در این طرح در رشته علوم دامی و ۳۶/۵ درصد در رشته‌های غیر از علوم دامی تحصیل کرده‌اند. بیشترین فراوانی از نظر رشته تحصیلی مربوط به رشته‌های علوم دامی می‌باشد. از نظر پیشینه

دانش‌آموختگان کشاورزی عضو تعاونی انجام نشده است و کمتر به بحث شایستگی‌های کارآفرینی در بخش آموزش عالی توجه شده است. بر این مبنای، در این تحقیق تلاش شده است تا عوامل‌های مؤثر بر شایستگی‌های کارآفرینی دانش‌آموختگان علوم دامی در استان لرستان با استفاده از مدل من (۲۰۰۱) بررسی و ارزیابی شود.

روش‌شناسی

این تحقیق از نظر ماهیت از نوع پژوهش‌های کمی و از نظر هدف از نوع کاربردی و به لحاظ روش‌های دستیابی به حقیقت و داده‌پردازی، توصیفی-همبستگی به شمار می‌آید. این پژوهش از نوع بررسی‌های توصیفی است که به شیوه میدانی صورت پذیرفته است. از نظر هدف نیز در زمره بررسی‌های کاربردی می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش را دانش‌آموختگان عضو تعاونی دانش‌آموختگان علوم دامی استان لرستان (۵۷۶ نفر) تشکیل داده‌اند. به منظور برآورد حجم نمونه از جدول کرجسی و مورگان استفاده شد که حجم نمونه ۲۳۰ نفر تعیین شد. متغیرهای این پژوهش شامل متغیرهای مستقل (عامل‌های فردی، حرفه ای و محیطی) و متغیر وابسته (شایستگی‌های کارآفرینی اعضای شرکت تعاونی) می‌باشند. برای انتخاب نمونه‌های تحقیق از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده شد. برای بررسی شایستگی‌های اعضای تعاونی از مقیاس ۷۴ گویه‌ای من (۲۰۰۱) در قالب پرسشنامه استفاده شد. در این مقیاس که پیشتر روایی و پایایی آن بررسی شده است شایستگی‌ها شامل ۹ بُعد شایستگی‌های راهبردی، تعهد، مفهومی، فرصت، رهبری و سازماندهی، رابطه‌ها، یادگیری، شخصی و فنی می‌باشد. به منظور سنجش روایی صوری، پرسشنامه در اختیار هفت نفر از متخصصان رشته‌های کشاورزی و توسعه‌روستایی قرار گرفت. پس از انجام اصلاح‌های لازم، روایی پرسشنامه تأیید شد. برای تعیین پایایی،

شغلی ۳۴ درصد از پاسخگویان در این طرح دارای سابقه کار کمتر از ۵ سال، ۲۲/۵ درصد دارای پیشینه کار بین ۶ تا ۱۰ سال و ۱۷/۵ درصد بین ۱۱ تا ۱۵ سال سابقه کار دارند. ۱۲/۵ درصد از آنان دارای پیشینه کار بین ۱۶ تا ۲۰ سال و ۱۳/۵ درصد از پاسخگویان دارای پیشینه کار بیشتر از ۲۰ سال می‌باشند و از این نظر بیشترین فراوانی در زمینه پیشینه کار مربوط به پیشینه کار کمتر از ۵ سال می‌باشد. از نظر پیشینه عضویت در تعاونی ۷۱/۵ درصد از افراد پاسخگو کمتر از ۵۰ سال عضویت دارند و ۱۴/۵ درصد بین ۶ تا ۱۰ سال و ۱۰ درصد بین ۱۱ تا ۱۵ سال و ۳ درصد از آنان دارای پیشینه در تعاونی بین ۱۶ تا ۲۰ سال و ۱ درصد بیشتر از ۲۰ سال در تعاونی عضویت دارند. بیشترین فراوانی پاسخگویان از نظر پیشینه عضویت در این تحقیق کمتر از ۵ سال در تعاونی عضویت دارند.

نتایج رتبه بندی شایستگی‌های کارآفرینانه در بین اعضای تعاونی دانش‌آموختگان استان لرستان نشان می‌دهد که شایستگی رابطه‌ها با بیشترین میانگین در صدر جدول و شایستگی‌های تعهد و رهبری و سازماندهی به ترتیب در رتبه‌های بعدی قرار دارند (جدول ۱). از سوی دیگر شایستگی راهبردی دارای کمترین میانگین بوده و نشان می‌دهد که اعضای تعاونی در مورد این شایستگی دارای ضعف هستند. همچنین، بیشترین انحراف معیار متعلق به بُعد شخصیتی می‌باشد و نشان از این دارد که پاسخگویان نظرهای متفاوتی نسبت به این بُعد داشته و دارای پراکندگی زیادی هستند و کمترین انحراف معیار متعلق به رهبری و سازماندهی می‌باشد و نشان از این دارد که بیشتر پاسخگویان به این بُعد پاسخ همسانی داده‌اند و تفاوت زیادی بین نظرهایشان نبوده و دارای پراکندگی کمی است.

جدول ۱- وضعیت شایستگی‌های کارآفرینانه و سویگان آن در بین اعضای تعاونی (n=۲۳۰)

متغیر	شمار	میانگین از ۷	انحراف معیار	کمینه	بیشینه
شایستگی‌های راهبردی	۲۳۰	۴/۳۷	۱/۳۰	۴	۲۱
تعهد	۲۳۰	۴/۶۶	۱/۳۱	۳	۲۱
مفهومی	۲۳۰	۴/۴۱	۱/۱۹	۵	۲۷
فرصت	۲۳۰	۴/۵۱	۱/۳۵	۳	۲۱
رهبری و سازماندهی	۲۳۰	۴/۶۱	۱/۱۸	۷	۲۸
روابط	۲۳۰	۴/۶۸	۱/۳۷	۳	۲۱
یادگیری	۲۳۰	۴/۵۷	۱/۳۱	۳	۲۱
شخصیتی	۲۳۰	۴/۵۴	۱/۴۲	۴	۲۸
فنی	۲۳۰	۴/۴۲	۱/۳۴	۳	۲۱

بررسی تاثیر سابقه کارورزی بر شایستگی‌های کارآفرینانه اعضای تعاونی دانش‌آموختگان علوم دام بر اساس نتایج جدول (۲) مقایسه میانگین بعدهای

نه گانه شایستگی‌های کارآفرینانه در دو گروه افراد دارای سابقه کارورزی و بدون پیشینه کارورزی نشان داد که در همه بعدهای اختلاف بین دو گروه از نظر آماری معنادار

است به طوری که نمره افراد دارای پیشینه کارورزی در هر نه بُعد بیشتر از نمره افراد بدون پیشینه کارورزی است، به عبارتی داشتن پیشینه کارورزی منجر به ارتقاء بعدهای نه‌گانه شایستگی‌های کارآفرینانه در افراد شده است و در کل بین شایستگی‌های کارآفرینانه اعضای تعاونی دانش‌آموختگان علوم دام در دو گروه دارای پیشینه کارورزی و بدون سابقه کارورزی اختلاف معناداری مشاهده می‌شود و نشان می‌دهد که افراد دارای پیشینه کارورزی از شایستگی کارآفرینانه بیشتری نسبت به افراد بدون پیشینه کارورزی برخوردارند.

جدول ۲- نتایج آزمون من وایتنی برای بررسی بعدهای شایستگی‌های کارآفرینانه اعضای تعاونی بر مبنای پیشینه کارورزی

شایستگی‌ها	گروه (پیشینه کارورزی)	تعداد (n)	میانگین رتبه‌ای	Z	sig
راهبردی	دارد	۹۸	۵۸/۱۰	۰/۵۹۰	۰/۰۰۸
	ندارد	۱۳۲	۳۲/۶۶		
تعهد	دارد	۹۸	۴۴/۹۶	-۰/۲۴۶	۰/۰۰۳
	ندارد	۱۳۲	۳۱/۲۴		
مفهومی	دارد	۹۸	۳۸/۲۶	-۰/۳۱۸	۰/۰۰۹
	ندارد	۱۳۲	۲۶/۳۰		
فرصت	دارد	۹۸	۵۵/۶۲	-۰/۱۹۸	۰/۰۰۵
	ندارد	۱۳۲	۳۸/۷		
رهبری و سازماندهی	دارد	۹۸	۴۳/۶۰	-۰/۵۷۸	۰/۰۰۰
	ندارد	۱۳۲	۳۱/۵۰		
رابطه‌ها	دارد	۹۸	۳۸/۰۵	-۱/۳۳	۰/۰۰۳
	ندارد	۱۳۲	۲۵/۲۱		
یادگیری	دارد	۹۸	۵۹/۴۱	۰/۵۹۳	۰/۰۰۵
	ندارد	۱۳۲	۳۷/۶۰		
شخصیتی	دارد	۹۸	۴۴/۹۶	-۱/۳۳۲	۰/۰۰۸
	ندارد	۱۳۲	۳۳/۲۱		
فنی	دارد	۹۸	۵۶/۷۸	-۰/۷۲۱	۰/۰۴۷
	ندارد	۱۳۲	۴۱/۵۳		

گروه افراد دارای تجربه و بدون تجربه کارآفرینی نشان داد که در همه بعدها (به جزء بُعد شخصیتی) اختلاف بین دو گروه از نظر آماری معنادار است به طوری که نمره افراد دارای تجربه در هر نه بُعد بیشتر از نمره افراد بدون تجربه کارآفرینی است، به عبارتی داشتن

بررسی تأثیر تجربه کارآفرینی بر شایستگی‌های کارآفرینانه اعضای تعاونی دانش‌آموختگان کشاورزی

همان‌طور که نتایج جدول (۳) نشان می‌دهد مقایسه میانگین بعدهای نه‌گانه شایستگی‌های کارآفرینانه در دو

تجربه کارآفرینی منجر به ارتقاء بعدهای نه‌گانه نامبرده در افراد شده است و در کل اختلاف معناداری بین شایستگی کارآفرینانه اعضای تعاونی دانش‌آموختگان علوم دام استان لرستان در دو گروه افراد دارای تجربه و بدون تجربه کارآفرینی وجود دارد و افراد دارای تجربه کارآفرینی دارای شایستگی‌های کارآفرینانه بیشتری نسبت به افراد بدون تجربه کارآفرینی می‌باشند.

جدول ۳- نتایج آزمون من وایتنی برای بررسی بعدهای شایستگی‌های کارآفرینانه اعضای تعاونی بر مبنای تجربه کارآفرینی

شایستگی‌ها	گروه (تجربه کارآفرینی)	میانگین	Z	sig
راهبردی	دارد	۴۴/۱۰	-۰/۶۵۱	۰/۰۲۷
	ندارد	۲۸/۷۸		
تعهد	دارد	۴۸/۵۷	-۰/۳۱۴	۰/۰۰۰
	ندارد	۳۵/۱۲		
مفهومی	دارد	۵۶/۱۷	-۰/۸۷۹	۰/۰۰۰
	ندارد	۳۹/۴۲		
فرصت	دارد	۵۹/۴۷	-۰/۴۴۳	۰/۰۱۰
	ندارد	۴۴/۶۶		
رهبری و سازماندهی	دارد	۳۸/۸۰	-۰/۶۴۱	۰/۰۰۲
	ندارد	۲۷/۳۳		
رابطه‌ها	دارد	۴۵/۰۸	-۰/۹۷۰	۰/۰۳۵
	ندارد	۳۶/۱۴		
یادگیری	دارد	۴۸/۵۳	-۱/۲۲۰	۰/۰۰۰
	ندارد	۳۵/۷۸		
شخصیتی	دارد	۴۶/۵۰	-۰/۶۱۲	۰/۰۸۶
	ندارد	۴۰/۲۸		
فنی	دارد	۴۷/۰۸	-۰/۵۸۱	۰/۰۰۳
	ندارد	۳۸/۲۲		

شد. نتایج جدول (۴) نشان داد بین عامل‌های محیطی و همه‌ی بعدهای شایستگی‌های کارآفرینانه اعضای تعاونی دانش‌آموختگان علوم دامی رابطه مستقیم و مثبتی وجود دارد. همچنین بین شایستگی‌های کارآفرینانه کل اعضای تعاونی دانش‌آموختگان علوم دامی استان لرستان و عامل‌های محیطی رابطه معناداری وجود دارد.

در این بخش با توجه به مقیاس ترتیبی متغیرها (شایستگی‌ها) از آزمون همبستگی اسپیرمن برای بررسی ارتباط بین عوامل محیطی (برگزاری دوره‌های آموزشی، وجود نظام ارزیابی در تعاونی، حمایت‌های مالی دولت از تعاونی، حمایت‌های مشاوره‌ای آموزشی، وجود نظام تشویق و اعطای پاداش در تعاونی، و ارتباط بین شرکت‌ها) و سویگان شایستگی‌های کارآفرینانه اعضای تعاونی استفاده

جدول ۴- ضریب همبستگی پیرسون عامل‌های محیطی و شایستگی‌های کارآفرینانه اعضای تعاونی

sig	ضریب همبستگی اسپیرمن	عامل‌های محیطی
		بعدهای شایستگی کارآفرینان
۰/۰۰۲	۰/۲۱۵	شایستگی‌های راهبردی
۰/۰۰۰	۰/۲۸۴	تعهد
۰/۰۰۰	۰/۲۹۳	مفهومی
۰/۰۰۰	۰/۲۷۲	فرصت
۰/۰۰۱	۰/۲۴۲	رهبری و سازمندی
۰/۰۰۱	۰/۲۲۹	رابطه‌ها
۰/۰۰۰	۰/۲۸۹	یادگیری
۰/۰۰۰	۰/۲۴۶	شخصیتی
۰/۰۰۹	۰/۱۸۴	فنی
۰/۰۰۰	۰/۲۹۷	شایستگی‌های کارآفرینانه

شایستگی‌های کارآفرینانه اعضای تعاونی دانش‌آموختگان کشاورزی استان لرستان رابطه مستقیم و مثبتی وجود دارد. همچنین بین شایستگی‌های کارآفرینانه کل اعضای تعاونی دانش‌آموختگان علوم دامی استان لرستان و عامل‌های حرفه‌ای رابطه معناداری وجود دارد.

با توجه به جدول (۵) و با استفاده از آزمون همبستگی اسپیرمن، نتایج نشان می‌دهد که بین عامل‌های حرفه‌ای (شرکت در دوره آموزش کارآفرینی، وجود متخصصان در تعاونی، مشارکت در فعالیت‌های تعاونی، دلبستگی اعضا به شرکت، تعهد مدیرعامل به اصول تعاونی، وجود روحیه همکاری در اعضا و اعتماد اعضا به یکدیگر) بعهدهای

جدول ۵- همبستگی اسپیرمن بین عوامل حرفه‌ای و شایستگی‌های کارآفرینانه اعضای تعاونی

سطح معناداری	ضریب همبستگی اسپیرمن	عوامل حرفه‌ای
		شایستگی‌های کارآفرینانه
۰/۰۰۱	۰/۲۳۷	شایستگی‌های راهبردی
۰/۰۰۰	۰/۲۷۶	تعهد
۰/۰۰۰	۰/۳۱۰	مفهومی
۰/۰۰۰	۰/۲۹۱	فرصت
۰/۰۰۶	۰/۱۹۶	رهبری و سازمندی
۰/۰۰۲	۰/۲۲۲	رابطه‌ها
۰/۰۰۰	۰/۲۸۷	یادگیری
۰/۰۰۱	۰/۲۴۲	شخصیتی
۰/۰۰۰	۰/۲۵۹	فنی
۰/۰۰۰	۰/۳۰۶	شایستگی‌های کارآفرینانه

فقط متغیرهایی که ضرایب آن‌ها معنادار شده بود وارد معادله گردید (رشته تحصیلی، سابقه عضویت در تعاونی، تجربه کارآفرینی، سابقه کارورزی، عوامل محیطی و عوامل حرفه‌ای). سپس بر روی این متغیرهای

به منظور پیش‌بینی تأثیر متغیرهای مستقل تحقیق بر شایستگی‌های کارآفرینانه اعضای تعاونی، از رگرسیون ترتیبی استفاده شد (جدول ۶). قبل از انجام آزمون رگرسیون، با استفاده از ضریب همبستگی

مستقل آزمون رگرسیون ترتیبی اجرا شد. رگرسیون ترتیبی یک روش آماری برای مدل سازی ارتباط میان متغیر وابسته ترتیبی چند سطحی با متغیرهای مستقل می باشد. نتیجه تحلیل نشان داد که با توجه به معنی دار شدن کای اسکور ($x^2=841/123$) و $0/000$ ($p=$ دارای برآزش خوبی می باشد و متغیرهای مستقل به خوبی قادرند احتمال تغییر سطوح متغیر وابسته را تبیین نمایند. از طرفی مقدار سه ضریب تعیین ($Cox\ and\ Snell=0/596$ ، $Nagelkerke=0/613$ و $McFadden=$ بیانگر میزان توانایی متغیرهای مستقل در تبیین تغییرات سطح متغیر وابسته هستند. با توجه به شاخص مذکور، می توان بیان نمود متغیرهای مورد مطالعه می توانند بخشی از تغییرات میزان شایستگی های اعضای تعاونی دانش آموختگان علوم دام را تبیین نمایند به طوری که بر اساس آماره ناگل کرک این میزان $59/6$

درصد است و مابقی احتمال مربوط به دیگر گویه هایی بوده است که در این پژوهش به آن ها پرداخته نشده است (جدول ۶).

آماره والد (Wald) و برآورد میزان احتمال تأثیر رگرسیونی هر یک از متغیرهای مؤثر بر میزان شایستگی های کارآفرینانه اعضای تعاونی در جدول ۶ مشاهده می گردد که بیانگر این است که شش متغیر مورد بررسی در میزان شایستگی های کارآفرینانه اعضای تعاونی تأثیرگذارند. بر مبنای جدول ۶ شاخص برآورد متغیر سابقه عضویت در تعاونی $0/525$ محاسبه شده است که نشان دهنده آن است که در شرایط ثابت ماندن سایر متغیرهای مدل، افزایش یک واحد در متغیر مستقل سابقه عضویت در تعاونی، موجب افزایش $0/525$ واحدی در نسبت لگاریتم متغیر میزان شایستگی کارآفرینانه اعضای تعاونی دان آموختگان علوم دام می گردد.

جدول ۶- نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه برای شایستگی های کارآفرینانه اعضای تعاونی

سطح معناداری	EXP (B)	Wald	SE	بر آورد	متغیرهای مستقل
۰/۰۰۰	۳/۴۱۴	۶/۳۶۵	۰/۴۲۱	۰/۵۲۵	سابقه عضویت در تعاونی
۰/۰۰۲	۰/۲۱۷	۲/۵۶۷	۰/۳۱۸	۰/۲۴۳	تجربه کار آفرینی
۰/۰۰۰	۱/۳۵۴	۴/۶۳۰	۰/۲۲۳	۰/۴۳۱	سابقه کارورزی
۰/۰۰۱	۱/۱۸۸	۴/۱۴۱	۰/۱۶۹	۰/۳۸۹	رشته تحصیلی
۰/۰۱۲	۰/۲۴۱	۳/۴۶۰	۰/۳۴۵	۰/۲۷۶	عوامل محیطی
۰/۰۰۰	۲/۳۷۰	۵/۵۲۱	۰/۴۱۲	۰/۴۷۸	عوامل حرفه ای
۰/۰۰۰	۰/۳۲۴	۵/۳۵۷	۱/۳۰۵	۲/۱۵۱	عرض از مبدأ (a)

با توجه به نتایج جدول (۶)، معادله رگرسیونی برابر است با:

$$Y = 2/151 + 0/525 x_1 + 0/243 x_2 + 0/431 x_3 + 0/389 x_4 + 0/276 x_5 + 0/478 x_6$$

که در آن Y: شایستگی کارآفرینانه اعضای تعاونی؛ x_1 : سابقه عضویت در تعاونی؛ x_2 : تجربه کارآفرینی؛ x_3 :

سابقه کارورزی؛ x_4 : رشته تحصیلی؛ x_5 : عوامل محیطی؛ x_6 : عوامل حرفه ای را نشان می دهند.

بر اساس آماره نسبت بخت، احتمال تأثیر سابقه عضویت در تعاونی بر شایستگی کارآفرینانه اعضای تعاونی $3/41$ برابر زمانی است که این متغیر را در نظر نگیریم. همچنین احتمال تأثیر متغیرهای تجربه کارآفرینی، سابقه

کارورزی، رشته تحصیلی، عوامل محیطی و عوامل حرفه‌ای بر شایستگی کارآفرینانه اعضای تعاونی به ترتیب ۰/۲۱، ۰/۳۵، ۱/۱۸، ۰/۲، ۲/۳۷ و ۰/۳۲ برابر زمانی است که این متغیرها را در شایستگی کارآفرینانه اعضای تعاونی مؤثر ندانیم. بنابراین با توجه به معادله نوشته شده، متغیرهای

جدول ۷- ضریب‌های همبستگی و ضریب تعیین شایستگی‌های کارآفرینانه اعضای تعاونی

مدل	ضریب همبستگی چندگانه	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل یافته	مقدار آماره F	سطح معناداری	درجه آزادی
۱	۰/۷۸۳	۰/۶۱۳	۰/۶۰۱	۵۰/۹۳۲	۰/۰۰۱	۱۹۹

** معناداری در سطح ۵٪

تأثیر می‌گذارد و بعد از آن متغیرهای عامل‌های حرفه‌ای (B=۰/۳۲۹)، پیشینه کارورزی (B=۰/۳۲۵)، رشته تحصیلی (B=۰/۲۶۱)، عامل‌های محیطی (B=۰/۲۲۴) و تجربه کارآفرینی (B=۰/۲۱۵) قرار می‌گیرند.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج توصیفی نشان می‌دهد که از لحاظ تحصیلات اعضای تعاونی دارای وضعیت مناسبی بودند به طوری که حدود نیمی از افراد دارای مدرک کارشناسی ارشد بوده و کمترین آنان کارشناسی می‌باشد. ولی از بُعد رشته تحصیلی با توجه به ماهیت تعاونی (امور دام) متأسفانه حدود یک سوم از آنان رشته‌های غیرعلوم دامی هستند (۳۶/۵٪) که ممکن است در کارایی این نوع فعالیت تأثیر منفی بگذارد. نتایج بررسی ابعاد شایستگی‌های کارآفرینانه اعضای تعاونی نشان داد که کمترین میانگین از بین همه بعدهای شایستگی‌های کارآفرینی متعلق به شایستگی راهبردی و بیشترین میانگین متعلق به شایستگی رابطه‌ها بود. به عبارت دیگر، اعضای تعاونی دارای شایستگی راهبردی ضعیف‌تری نسبت به دیگر بعدها بودند و در مقابل در مورد شایستگی رابطه‌ها وضعیت بهتری داشتند. این نتایج در راستای

نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که متغیرهای مستقل رشته تحصیلی، پیشینه عضویت در تعاونی، تجربه کارآفرینی، پیشینه کارورزی، عامل‌های محیطی و عامل‌های حرفه‌ای در مجموع توانسته‌اند ۶۱ درصد از تغییرپذیری‌های متغیر وابسته تحقیق را تبیین کنند (جدول ۷). دیگر تغییرپذیری‌های مربوط به عامل‌هایی است که در این پژوهش مورد بررسی قرار نگرفتند. با توجه به نتایج جدول (۶)، معادله رگرسیونی برابر است با:

$$Y = 1/421 + 0/331x_1 + 0/215x_2 + 0/325x_3 + 0/261x_4 + 0/224x_5 + 0/329x_6$$

که در آن Y: شایستگی کارآفرینانه اعضای تعاونی؛ x_1 : پیشینه عضویت در تعاونی؛ x_2 : تجربه کارآفرینی؛ x_3 : پیشینه کارورزی؛ x_4 : رشته تحصیلی؛ x_5 : عامل‌های محیطی؛ x_6 : عامل‌های حرفه‌ای را نشان می‌دهند. بر اساس نتایج جدول (۶) مشاهده می‌شود که متغیر پیشینه عضویت در تعاونی (B=۰/۳۳۱)، بیش از سایر متغیرها بر شایستگی کارآفرینانه اعضای تعاونی

بررسی‌های ویکراماران و همکاران (۲۰۱۴)، سولسویک (۲۰۱۲)، سامباسی وان (۲۰۰۹)، علی‌آبادی و همکاران (۱۳۹۶)، راسخی و همکاران (۱۳۹۴) و شکاری و همکاران (۲۰۱۰) می‌باشد. به دلیل ضعف کارآفرینان اعضای تعاونی در زمینه شایستگی راهبردی پیشنهاد و تأکید می‌شود کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی به‌منظور تقویت این شایستگی‌ها برگزار شود. پس از گذراندن این دوره‌ها اعضای تعاونی باید بتوانند هدف‌های خود را همسو با هدف‌های کسب و کار اولویت‌گذاری کنند و در صورت نیاز به طراحی دوباره کسب و کار برای دستیابی بهتر به هدف‌ها اقدام کنند. نتایج نشان داد بین میانگین شایستگی‌های کارآفرینانه و بعدهای آن بر مبنای پیشینه عضویت در تعاونی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. در واقع افرادی که پیشینه عضویت بیشتری در تعاونی دارند از شایستگی‌های راهبردی، رهبری و سازماندهی و یادگیری بیشتری برخوردار بودند. نتایج تحقیقات پیشین نیز نشان می‌دهد که پیشینه کار می‌تواند بر شایستگی‌های کارآفرینانه افراد تأثیر بگذارد (واگنر و همکاران، ۲۰۱۰؛ ولری و همکاران، ۲۰۱۵). با توجه به ادبیات مربوط به توسعه و یادگیری حرفه‌ای (تینجلا، ۲۰۰۸؛ کیندت و بارت، ۲۰۱۳) کارکنان شرکت‌ها و کسب و کارها در حالی که کار خود را طی سال‌ها انجام می‌دهند، از طریق کسب تجربه و تأمل در این تجارب، یاد می‌گیرند و شایستگی‌های خود را ارتقاء می‌دهند. بنابراین اعضای با پیشینه تعاونی در شایستگی‌هایی راهبردی، رهبری و یادگیری از میانگین بالاتری برخوردار می‌باشند.

نتایج نشان داد بین میانگین همه شایستگی‌های کارآفرینانه (به جزء بُعد شخصیتی) بر مبنای تجربه کارآفرینی تفاوت معناداری وجود دارد. در واقع تجربه کارآفرینی بر افزایش میزان شایستگی‌های کارآفرینانه اعضای تعاونی تأثیر دارد. تحقیقات پیشین به طور کلی ارتباط مثبتی بین داشتن تجربه کارآفرینی و شایستگی‌ها

را گزارش کرده‌اند (هسو و همکاران، ۲۰۱۷؛ سویدا، ۲۰۱۸؛ گیلنیک و همکاران، ۲۰۱۸). افرادی که تجربه کارآفرینی دارند، بیشتر احتمال دارد دست به اقدام کارآفرینی بزنند و شایستگی‌های کارآفرینانه خود را در فعالیت‌های مربوط به تعاونی بروز دهند، زیرا علاقه به کارآفرینی این امکان را به آنان می‌دهد که فرصت‌های مبتنی بر این تجربه را با آسانگری بیشتری شناسایی کنند و به درستی از آن‌ها بهره‌برداری کنند. همچنین داشتن تجربه کارآفرینی باعث افزایش خودکارآمدی افراد می‌شود و هنگامی که فرد خود را در زمینه کارآفرینی کارآمد بداند، بیشتر احتمال دارد رفتار کارآفرینی را از خود بروز دهد. بنابراین پیشنهاد می‌شود کارگاه‌ها و دوره‌های آموزش کارآفرینی برای اعضای تعاونی در نظر گرفته شود به طوری که باعث افزایش خلاقیت، تشخیص و شناسایی فرصت‌ها، و کسب مهارت‌های کارآفرینی توسط آنان شود.

بین میانگین شایستگی‌های کارآفرینانه و بعدهای آن بر اساس پیشینه کارورزی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. افرادی که پیشینه کارورزی را دارند از شایستگی کارآفرینی بیشتری برخوردار هستند. در تبیین این یافته می‌توان گفت دوره کارورزی امکان و فرصتی برای آشنایی افراد با محیط کار به شمار می‌آید که نه تنها باعث افزایش قابلیت‌های آنان برای اشتغال در آینده می‌شود بلکه به کارورزان قدرت انتخاب بیشتری در انجام وظایف ارائه شده می‌دهد تا بتوانند بهتر به علاقمندی‌ها و گرایش‌های خود در زمینه‌های مختلف پی برده و نقطه‌های ضعف و قوت کار خود را ارزیابی کنند که این می‌تواند باعث افزایش شایستگی کارآفرینی شود. بنابراین ضرورت دارد که موسسه‌های آموزش عالی نسبت برگزاری دوره‌های کارورزی برای دانشجویان جدی‌تر عمل کنند و اقدام‌هایی را از طریق دفترهای ارتباط با صنعت دانشگاه‌ها انجام دهند چرا که در این دوره‌ها کارورزان فرصت خواهند یافت تا مهارت‌ها و

شرکت در دوره آموزش کارآفرینی، وجود متخصصان در تعاونی، مشارکت در فعالیت‌های تعاونی، دلبستگی اعضا به شرکت، تعهد مدیرعامل به اصول تعاونی، وجود روحیه همکاری در اعضا و اعتماد اعضا به یکدیگر می‌باشد. با توجه به تأثیرگذاری دوره‌های آموزشی بر شایستگی‌های کارآفرینی اعضای تعاونی پیشنهاد می‌شود که دوره‌های ضمن خدمت و کارگاه‌های آموزشی در زمینه شایستگی‌های کارآفرینانه توسط تعاونی‌ها برای اعضا تشکیل شود، به طوری که اعضای تعاونی بتوانند با شرکت در این دوره‌ها شایستگی‌های لازم برای اجرای وظایف خود را ارتقا دهند و با تجهیز خود به انواع شایستگی‌های مورد نیاز، با چالش‌های فضای تعاونی رویارویی کنند. پیشینه کارورزی از دیگر عوامل مؤثر بر شایستگی‌های کارآفرینانه اعضای تعاونی می‌باشد. این یافته با نتایج تحقیق من و همکاران (۲۰۰۸) همسو می‌باشد. با افزایش پیشینه اعضای تعاونی، تجربه آنان افزایش می‌یابد و در حین اداره کسب و کار به مهارت‌ها و توانایی‌های مختلفی دست می‌یابند. بنابراین، با توسعه شایستگی‌های کارآفرینان در طی سال‌های فعالیت، احتمال دستیابی آنان به موفقیت در کسب و کار خویش افزایش می‌یابد.

بی‌تردید هرگونه فعالیت پژوهشی در زمان اجرا خالی از چالش‌ها و نارسایی‌های گوناگون نمی‌باشد. این پژوهش نیز به رغم همه تلاش پژوهشگر برای دقت در انجام همه‌ی مراحل تحقیق دارای محدودیت‌هایی بوده است. نخستین محدودیت تحقیق این است که اطلاعات ما تنها از یک نوع تعاونی گردآوری شده است، بنابراین هنگام تعمیم دهی نتایج باید به این نکته توجه داشت و با احتیاط نتایج را به جامعه‌های آماری دیگر تعمیم داد. دومین محدودیت این است که این بررسی بر مبنای پرسشنامه خود گزارش شده بود که منجر به کمی دقت به دلیل سوگیری مطلوبیت اجتماعی شد. با این حال،

شایستگی‌هایی را فرا بگیرند که به عملکرد شغلی آنان در آینده کمک خواهد کرد.

بین عامل‌های محیطی و بعدهای شایستگی‌های کارآفرینانه اعضای تعاونی دانش‌آموختگان علوم دامی رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد؛ در این تحقیق عامل‌های محیطی شامل برگزاری دوره‌های آموزشی، وجود نظام ارزیابی در تعاونی، حمایت‌های مالی دولت از تعاونی، حمایت‌های مشاوره‌ای آموزشی، وجود سیستم تشویق و اعطای پاداش در تعاونی، و ارتباط بین شرکت‌ها می‌باشد. در همین رابطه نتایج بررسی‌های پیشین نشان دادند که محیط به عنوان سیاست‌های تشویقی، مشاوره آموزشی و حمایت‌های مالی دولت اثر مثبتی بر شایستگی‌ها و رفتار کارآفرینی افراد دارد (توتیان و همکاران، ۲۰۱۷؛ موتوپاما و نولتون، ۲۰۱۷؛ لیتزکی و همکاران، ۲۰۱۰). بنابراین ضرورت دارد دولت با ارائه حمایت‌های مالی و مشاوره‌ای-آموزشی و با استفاده از نظام تشویق و اعطای پاداش، بستر مناسب و محیط با ثبات و ملایمی را برای فعالیت تعاونی‌های کشاورزی فراهم سازد. همچنین ترغیب فعالیت اتحادیه‌های تعاونی می‌تواند در ارتقای شایستگی‌های مخاطبان مؤثر باشد. ارزیابی منصفانه سالانه شرکت‌ها و مدیران و اعضا با هدف ایجاد انگیزه و حمایت‌های مادی و معنوی افراد موفق و شایسته نیز از راهکارهای مؤثر در این زمینه می‌باشد. نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که متغیرهای عامل‌های حرفه‌ای، پیشینه کارورزی و رشته تحصیلی از عوامل مؤثر بر شایستگی‌های کارآفرینانه اعضای تعاونی می‌باشند. یافته‌های مطالعه باوفا و همکاران (۱۳۹۸)، علی‌آبادی و همکاران (۱۳۹۶)، راسخی و همکاران (۱۳۹۴)، مجردی و همکاران (۱۳۹۲) و حیدری (۱۳۹۱) این نتایج را تأیید می‌کنند. در این میان متغیر عامل‌های حرفه‌ای بیشترین تأثیر را بر شایستگی‌های کارآفرینانه اعضای تعاونی دارد. عامل‌های حرفه‌ای شامل

پرسشنامه ناشناس بود، که این سوگیری را کاهش می دهد. محدودیت سوم مربوط به ماهیت این پژوهش است که چون به صورت مقطعی انجام شده است. نتیجه گیری درباره علیت را دشوار می سازد. به رغم محدودیت های بالا، این پژوهش از جمله معدود ارزیابی هایی است که به بررسی عامل های مؤثر بر شایستگی های کارآفرینانه در تعاونی دانش آموختگان کشاورزی می پردازد. بنابراین به محققان آتی پیشنهاد می شود ضمن پوشش محدودیت های این تحقیق، تحلیل و بررسی اثربخشی دوره های کارورزی دانشگاه ها بر شایستگی های کارآفرینانه دانش آموختگان رشته های کشاورزی را بیشتر بررسی کنند. انجام بررسی های طولی بلند مدت با هدف بررسی نقش شایستگی های کارآفرینی به عنوان عامل احتمالی موفقیت در تعاونی ها می تواند سودمند باشد. افزون بر این، انجام تحقیقات بیشتر در دیگر تعاونی های دانش آموختگان کشاورزی برای تأیید یافته های این پژوهش ضروری است.

منبع ها

- باوفا، د.، دهقانی، م.، جوادی پور، م.، کاظمی، محمد. (۱۳۹۸). واکاوی شایستگی های کارآفرینانه در برنامه درسی رشته علوم تربیتی: یک مطالعه سنتز پژوهی، دو فصلنامه مطالعات برنامه درسی آموزش عالی، ۱۰ (۲۰): ۲۰۶.
- پای خسته، پ.، علم بیگی، ا.، و بطحائی، س. (۱۳۹۶). بررسی شایستگی های مورد نیاز توسعه کارآفرینی پایدار در آموزش عالی کشاورزی. فصلنامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، شماره ۴۰، ۳۲-۴۳.
- حیدری ساریان، و. (۱۳۹۱). بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی های تولید روستایی: (مطالعه موردی: شهرستان پارس آباد)، فصلنامه علمی - پژوهشی نگرش های نو در جغرافیای انسانی، ۴ (۲): ۱۶۵-۱۵۲.
- خراسانی، ا.، زاهدی، ح.، کمیزی، ا. (۱۳۹۳). طراحی و تدوین مدل شایستگی مدیریت کسب و کار، آموزش و توسعه منابع انسانی، ۱ (۳): ۲۱-۱.
- دنیایی، چ.، یعقوبی، ج.، رجایی، ی. (۱۳۸۹). عوامل مؤثر بر تقویت و توسعه کارآفرینی در تعاونی های کشاورزی استان زنجان، فصلنامه تعاون، ۲۱ (۳): ۱۲۵-۱۱۱.
- راسخی، ب.، قنبری، ر.، علی بیگی، ا. (۱۳۹۴). ارزیابی شایستگی های کارآفرینان روستایی شهرستان کرمانشاه و شناسایی عوامل مؤثر بر آن، پژوهش های روستایی، ۶ (۳): ۴۸۲-۴۵۹.
- رضائی، ر.، قلی فر، ا.، صفا، ل. (۱۳۹۰). تحلیل موانع توسعه کارآفرینی در تعاونی های دهیاری استان زنجان، اولین همایش دانش محوری در مدیریت پایدار علوم کشاورزی و منابع طبیعی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، گرگان.
- سامیان، م.، موحدی، ر.، صالحی، ا.، و سعدی، ح. (۱۳۹۸). شناسایی نیازهای دانشجویان کشاورزی در زمینه شایستگی های حرفه ای براساس مدل بوریج و رابطه آن با ساختار اجتماعی آموزش، نشریه علمی فناوری آموزشی، دوره ۱۳، شماره ۴، صفحه ۹۳۰-۹۲۱.
- سرمست، ک. (۱۳۹۰). بررسی ظرفیت های اقتصادی اجتماعی تعاونی ها در برقراری توسعه پایدار، فصلنامه برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۸: ۱۵۳-۱۲۳.

عبدالملکی، ج.، پیرمحمدی، م.، یوسفی افراشته، م.، سبک رو، م.، محمدی، ن. (۱۳۸۷). بررسی رابطه کارآفرینی سازمانی با مهارت‌های کارآفرینی (مورد مطالعه: مدیران میانی شرکت ایران خودرو) مجله توسعه کارآفرینی، شماره اول. ۱۲۹-۱۰۳

علی‌ابادی، و.، غلامرضایی، س. و صی محمدی، س. (۱۳۹۶). نقش شایستگی‌های کارآفرینانه در پیش‌بینی گرایش راه‌اندازی کسب و کارهای کوچک در بین دانشجویان ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه بوعلی سینا. فصل‌نامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی. شماره ۴۱. ۴۱-۵۲.

مجردی، غ.، شاهقلیان، ز.، یعقوبی، ج. (۱۳۹۲). بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های دامپروری در شهرستان خدابنده، تعاون و کشاورزی، ۲(۵): ۱۲۴-۱۰۴.

مقیم، س.م.، احمدپور داریانی، م. (۱۳۸۷). آموزش کارآفرینی در کسب و کارهای کوچک و متوسط ایران. فصلنامه توسعه کارآفرینی، سال اول، ۲۰۷-۲۴۵.

یعقوب‌زاده، م. (۱۳۹۱). شایستگی‌های مورد نیاز دانش‌آموختگان کشاورزی برای ورود و نقش آفرینی مؤثر در شرکت‌های فنی مهندسی و خدمات مشاوره‌ای کشاورزی از دیدگاه اعضا این شرکت‌ها در استان خراسان رضوی. دانشگاه شیراز.

Amadi, N. S., & Gibson, F. O. (2020). Role of Agricultural Education Programme for Entrepreneurship Skill Development among students in Rivers state Tertiary Institutions. *International Journal of Contemporary Academic Research*, 1(1).

Amadi, N. S., & Nnodim, A. U. (2018). Role of agricultural education skills in entrepreneurship development in Rivers state. *International Journal of Innovative Social & Science Education Research*, 6(1), 9-18.

Baum, J. R., Locke, E. A., & Smith, K. G. (2001), A multi-dimensional model of venture growth. *Academy of Management Journal*, 44(2), 292-303.

Bridge S., O'Neill K. and Martin F. 2003. *Understanding Enterprise, Entrepreneurship and Small Business*, Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Castillo, J., Caruana, C. J., & Wainwright, D. (2011). The changing concept of competence and categorisation of learning outcomes in Europe: Implications for the design of higher education radiography curricula at the European level. *Radiography*, 17(3), 230-234.

Chandler, G. N., & Jansen, E. 1992. The founder's self-assessed competence and venture performance. *Journal of Business Venturing*, 7(3): 223-236.

Freiling, J., & Laudien, S. M. (2013). Explaining new venture failure: A competence-based approach. Conference Paper AIMS 2013, 1-7.

Gielnik, M. M., Zacher, H., & Wang, M. (2018). Age in the entrepreneurial process: The role of future time perspective and prior entrepreneurial experience. *Journal of Applied Psychology*, 103(10), 1067.

González, J., & Wagenaar, R. (2003). Tuning educational structures in Europe. Informe final. Fase 1. Bilbao: Universidad de Deusto. Recuperado el, 1.

Hoffmann, T. 1999. The meanings of competency. *Journal of European Industrial Training*, 23 (6): 275-285.

Hsu, D. K., Wiklund, J., & Cotton, R. D. (2017). Success, failure, and entrepreneurial reentry: An experimental

assessment of the veracity of self-efficacy and prospect theory. *Entrepreneurship theory and practice*, 41(1), 19-47.

Inyang, B. J., & Enuoh, R. O. (2009). Entrepreneurial competencies: The missing links to successful entrepreneurship in Nigeria. *International Business Research*, 2(2), 62-71.

Krishnan, L. (2013). The Role of Competencies and Personality in Determining Success of Entrepreneurs in SMEs in Karnataka, India. *International Business Management*, 7(4): 258-266.

Kyndt, E., & Baert, H. (2013). Antecedents of employees' involvement in work-related learning: A systematic review. *Review of Educational research*, 83(2), 273-313.

Litzky, B.E., Godshalk, V.M. and Walton-Bongers, C. (2010) 'Social entrepreneurship and community leadership: a service learning model for management education', *Journal of Management Education*, Vol. 34, No. 1, pp.142-162.

Malarkodi, M., & Uma, K. (2019). Entrepreneurial competency and self-efficacy among the agricultural graduates of Tamil Nadu Agricultural University. *International Journal of Farm Sciences*, 9(4), 137-144.

Man, T. W. Y., Lau, T., & Chan, K. F. (2002). The competitiveness of SMEs: A conceptualization with focus on entrepreneurial competencies. *Journal of Business Venturing*, 17(2), 123-42.

Man, T. W., Lau, T., & Snape, E. (2008). Entrepreneurial competencies and the performance of small and medium enterprises: An investigation through a framework of competitiveness. *Journal of Small Business & Entrepreneurship*, 21(3), 257-276.

Man, T.W.Y. 2001. Entrepreneurial Competencies and The Performance of Small and Medium Enterprises in Hongkong Services Sector, Doctoral Thesis, Hongkong Polytechnic University, Hongkong.

Motoyama, Y., & Knowlton, K. (2017). Examining the connections within the startup ecosystem: A case study of st. Louis. *Entrepreneurship Research Journal*, 7(1).

Sambasivan, M., Abdul, M., & Yusop, Y. (2009), Impact of personal qualities and management skills of entrepreneurs on venture performance in Malaysia: Opportunity recognition skills as a mediating factor. *Technovation*, 798-805.

Schlesinger, T., studer, F., & Nagel, S. (2016). The relationship between competencies acquired through Swiss academic sports science courses and the job requirements. *European Journal of Sport Science*, 16(1), 115-27.

Shekarey A., Heidarzadeh Arany, S. (2010). A study on the effectiveness of occupational trainings of insurance on the performance of the insurance companies' employees in terms of entrepreneurial skills. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, pp 329-334.

Solesvik, M. (2012, May). Entrepreneurial competencies in emerging economy context. In 17th Nordic Conference on Small Business Research, Helsinki (pp. 23-25).

Sony, H.P., Iman, S. (2005), Relationship between entrepreneurial learning, entrepreneurial competencies and venture success: empirical study on SMEs, *Int. Journal of Entrepreneurship and Innovation Management*. 5(5/6), 454-468.

Sweida, G. (2018). The Woman Entrepreneur's Paradox: Entrepreneurial Intention, Entrepreneurial Self-efficacy, and Behavior (Doctoral dissertation, The Claremont Graduate University).

- Toutain, O., Fayolle, A., Pittaway, L., & Politis, D. (2017). Role and impact of the environment on entrepreneurial learning. *Entrepreneurship & Regional Development*, 29(9-10), 869-888.
- Tynjälä, P. (2008). Perspectives into learning at the workplace. *Educational research review*, 3(2), 130-154.
- Udendi, E. O. (2019). Entrepreneurial skills required by students of agriculture education for self-employment in ebony state. *Advance Journal of Education and Social Sciences*, 4(8).
- Van Dam, K., Schipper, M., & Runhaar, P. (2010). Developing a competency-based framework for teachers' entrepreneurial behavior. *Teaching and Teacher Education*, 26(4), 965-71.
- Volery, T., Mueller, S., & von Siemens, B. (2015). Entrepreneur ambidexterity: A study of entrepreneur behaviors and competencies in growth oriented small and medium-sized enterprises. *International Small Business Journal*, 33, 109–129. <http://dx.doi.org/10.1177/0266242613484777>.
- Wagener, S., Gorgievski, M., & Rijdsdijk, S. (2010). Businessman or host? Individual differences between entrepreneurs and small business owners in the hospitality industry. *The Service Industries Journal*, 30(9), 1513-1527.
- Wickramaratne, A., Kiminami, A., & Yagi, H. (2014). Entrepreneurial competencies and entrepreneurial orientation of tea manufacturing firms in Sri Lanka. *Asian Social Science*, 10(18), 50.

Factors Affecting the Entrepreneurship Competencies of Lorestan Animal Science Graduate Cooperative Members

Shiva Darvishian¹, Rezvan Ghanbari Movahed², Saeed Gholamrezai³

1- Graduated of Agricultural Economics and Rural Development, Faculty of Agriculture, Lorestan University, Khorramabad, Iran

2- Associate Professor, Department of Agricultural Economics and Rural Development, Faculty of Agriculture, Lorestan University, Khorramabad, Iran

3- Associate Professor, Department of Agricultural Economics and Rural Development, Faculty of Agriculture, Lorestan University, Khorramabad, Iran

Abstract

The success of a cooperative company in the dynamic sector of agriculture requires hardware resources such as physical and financial capital as well as software capital, i.e. entrepreneurial capital. Therefore, entrepreneurial competencies are necessary for the stability and development of cooperative companies, and in this direction, the measurement of these competencies is important. Thus, the aim of this research is to identify the factors affecting the entrepreneurial competencies of cooperative members of Lorestan animal science graduates. The statistical population studied included 576 graduates of agricultural sciences who were members of the cooperative. The size of the sample was determined by using the table of Karjesi and Morgan, 230 people, and the random sampling method was used to accurately reach the people under study. To collect data, the standard questionnaire of Man (2001) was used. Based on the results, cooperative members are weak in strategic competence, while they have a better situation in terms of relationship competence. Also, the regression analysis results showed that the variables of professional factors, internship experience, and field of study are effective factors in the entrepreneurial competencies of cooperative members. Also, the regression analysis results showed that the variables of membership history in the cooperative, professional factors, internship experience, the field of study, environmental factors, and entrepreneurial experience are the factors affecting the entrepreneurial competencies of the cooperative members. Therefore, cooperative managers can revise cooperative goals and programs to create and strengthen entrepreneurial competencies among members by considering individual, professional, and environmental factors affecting members' competencies.

Index Terms: Agricultural cooperative, competences, graduates, agricultural entrepreneurship, higher education.

Corresponding Author: Rezvan Ghanbari Movahed

Email: Ghanbari.re@lu.ac.ir

Received: 2023/8/7

Accepted: 2023/12/22